

BIBLIOGRAFIE:

1. STEFAN COCOS: Drept roman. Editura AU-Beck, Bucuresti 2000.
2. Mihai Vasile Jakota: Drept roman I. Editura Fundatiei 'Chema-rea', Iasi 1998.
3. Veleriu M. Cnited: Lectii de drept roman, V-I, Editura 'Polirom' Iasi 1988.
4. Teodora simbreanu: Drept roman, Principii, Institutii si texte cele-bre. Casa de editura si presa 'Sansa-SRL'. Bucuresti 1994.
5. Emil Molcut: Drept roman, Editura 'Pres-Mihaela' SRL Bucure-sti 2000.

CARACTERISTICA GENERALA A SUCESIUNILOR

Sucesiunile - hereditas reprezinta o transformare a patrimoniului ce a apartinut unei persoane care a murit, succesorilor sai.

Sucesiunea inseamna continuarea unei situatii juridice a unei persoane de alta persoana(1).

Materia succesiunilor cuprinde totalitatea normelor ce reglementeaza transmiterea patrimoniului defectului de catre succesorii sai. Hereditatea defunctului este continuata de succesorii sai. Privita in lumina semnificatiei sale istorice, succesiunea ne apare ca un sistem juridic prin care se inlocuieste o persoana care si-a insusit munca altora, printr-o alta persoana apartinand aceeasi clase, iar cel mai adesea chiar aceleasi familii(2).

Proprietatea nu s-a putut transmite din timpuri, pentru ca se facea confuzii la dreptul de proprietate si insusi lucru la care se raporta. La conceptia unei succesiuni care se poate transmite s-a ajuns mai tirziu, cind s-a putut face distinctie intre transmiterea lucrului si aceea adreptului si cind s-a admis posibilitatea de transmitere a unui drept asupra lucrului altuia.

Institutia succesiunii este mult legata de cea a proprietatii private, caci a aparut si s-a consolidat in procesul acapararii mijloacelor de productie si a produselor de catre majoritatea dominata, constituind principalul instrument juridic prin care s-a asigurat perpetuarea sistemului exploatarei sclavagiste(3).

Romanii au ajuns la aceasta conceptie abia mai tirziu, in procesul evolutia generale a ideilor privind transmiterea patrimoniului. La origine, ei nu admiteau ideea tansmitterii patrimoniului de la defunct la succesorii sai, asa cum nu admisesese ideea transmitterii proprietatii intre vii.

Pornind de la principiul ca nu exista patrimoniu fara titular, vechii romani considerau ca patrimoniul unei persoane dispare odata cu moartea sa.

In aceea epoca, raporturile dintre o persoana si patrimoniul sau apareau ca o legatura materiala intemeiata pe ideea de puterea care se stingea odata cu moartea titularului patrimoniului(4).

1. *Emil Molcut: Drept roman. Editura 'Press-Mihaela' SRL Bucuresti 2000. P. 133.*

2. *Stefan Cocos: Drept roman. Editura AU-Beck, Bucuresti 2000. P.133.*

3. *Emil Molcut: op. cit. P.133.*

Intrucit dreptul defunctului se stingea odata cu ea, romanii considerau ca dobindesc un drept nou, un drept de proprietate-putere(5).

In epoca clasica, cuvintul succesiune era intrebuintat, numai in intelesul de succesiune cu titlu universal.

In timpul lui Justinian, se vorbea de o succedio in res sau in singulares res, in opozitie cu succedio per universitatem sau in universitatem.

Heriditas se numeste si totalitatea bunurilor lasate de o persoana decedata.

Herdelele nu este numai un succesor de bunuri lasate si datorii, o heriditas cuprinzind si elemente nepatrimoniale.

TIPURI DE SUCCESIUNI, EVOLUTIE, INSEMNATATE.

Persoanele chemate a dobindi succesiunea sunt desemnate fie prin voita legii si atunci cind avem de-a face cu succesiunea legala, fie prin testament.

Succesiunea ab interstat(fara testament) se deschide atunci cind nu exista succesori testamentari, fie pentru ca defunctul nu a lasat testament, fie pentru ca testamentul nu a fost valabil intocmit.

Chiar din timpul legilor celor XII Table, care reglamenta riguros succesiunea legala, succesiunea testamentara capata prioritate fata de aceasta. Era nu numai un obicei, dar si un fel de demnitate cetateanasca ca cineva sa moara lasind testament(6).

4. Mihai Vasile Jakota: Drept roman. Editura 'Fundatiei' Chemarea' Iasi. P.512.

5. Emil Molcut: op. cit. p. 134.

Evoluția generală a dreptului roman a cunoscut, din punct de vedere succesoral, două tendințe principale, astfel:

■ **decaderea formalismului.** Dacă la origine actele juridice reclamate de transmiterea patrimoniului defunctului către succesorii săi erau îmbracate în forme solemne extrem de rigide, cu timpul, față de cerințele economice, în continuă expansiune, formele se simplifică tot mai mult, astfel încât, în final, constatăm că simpla manifestare de voință este suficientă pentru declanșarea unor consecințe juridice.

■ **ocrotirea rudeniei de sine, rudenie ce ține să ia locul agnatiunii, ca fundament al mostenirii.** Fiul de familie emancipat nu-și putea

mosteni total, întrucât înceta să mai fie ruda cu el(7).

Succesiunea este importantă din două puncte de vedere:

■ **interesul creditorilor care dobândesc în persoana heredului un nou**

debitor, având mai multe șanse de a fi plătit, întrucât averea succesoriului se alătură celei a defunctului.

■ **interesul defunctului - bunurile vindute erau pe numele său.** Odată cu moartea sa se sting uzufuctul și datoriile ce rezultă dintr-un delict.

Pe lângă cele două tipuri de succesiuni, în dreptul roman există și un al treilea, respectiv succesiunea diferită față de testamentul. Potrivit principiului libertății de a testa, testatorul putea institui sau dezmosteni pe descendenții săi, după cum credea de cuviință, cu condiția să respecte formele solemne.

6. *Emil Molcut: op. cit. p. 136.*

7. *Stefan Cocos: op. cit. p. 134.*

PRINCIPII FUNDAMENTALE ALE SUCCESIUNII

1. **Nemo pro parte testatus, pro parte interstatus decedere potest - nimeni nu poate muri în parte fără testament.** Conform acestui principiu, succesoriul nu poate veni la succesiune decât dacă este hered estamentar.

Pentru aceeași succesiune el nu poate fi în același hered estamentar și hered ab interstat.

2. **semel heres, semper heres - o dată hered, totdeauna hered.** Această însemnă că sensul eredului nu poate fi afectat prin sosirea unui termen sau realizarea condiției(8).

8. *Emil Molcut: op. cit. p. 136.*

SUCESIUNEA LEGALA

1. Succesiunea legala reglementata de dreptul civil

Sucesiunea ab interstat, dupa cum se arata in Legea celor XII Table, se deschidea numai in cazul in care 'deejus' - defunctul nu a lasat testament - si interstate moritur, ori testamentul lasat a fost atins de o cauza de nulitate, fie herdele refuza sau devenea incapabil sa primeasca mostenirea.

Aceasta lege prevedea urmatoarele categorii de mostenitori civili: heredes sui, adnatus proximus si gentiles.

Exista principiu in conformitate cu care persoanele stabilite de lege sa vind la mostenire erau indicate intr-o anumita ordine preferentiala dupa cum urmeaza: sui heredes constituiau persoanele din prima categorie ce aveau intietate, apoi urmau agnatus proximus, ce veneau la mostenire, daca lipseau cei din prima, si in sfirsit gentiles erau cei care constituiau persoanele din a treia categorie ce veneau la mostenire persoanele care se aflau in grad cel mai apropiat de revedenie conform regulei proximitatii. Aceasta nu se aplica intre sui heredes.

Heredes sui constitue persoanele care prin moartea lui pater familias devin sui suris, si sunt chemati astfel la mostenirea defuntului cu prioritatea dupa cum s-a vazut. Din aceasta categorie fac parte: fii, fiicele, sotia casatorita cu manus, in calitate de fiica precum si nepotii daca tatal lor a precedat bunicul(9).

9. *Emil Molcut: op. cit. p.136-137.*

Nu sint heredes sui sotia casatorita fara manus si fiul emancipat, deoarece intre ei si parter familias nu existau legaturi civile in momentul mortii acestuia.

Nepotii din fii vin la mostenire prin reprezentarea Agnatus proximus constituie persoanele care sunt chemate la mostenire in lipsa herede sui-lor.

Cu toate ca expresia agnatus proximus este formulata la singular, prin ea se desemneaza fie o persoana fie un grup de persoane aflate in cel mai apropiat grad de rudenie cu defunctul.

In consecinta, un agnat mai indepartat va fi cel mai apropiat agnat cind nu exista o alta ruda mai apropiata de defunct. In aceasta categorie trebuiem, de exemplu, a situa pe fratii si surorile defunctului adica cei nascuti din aceeasi mama si din acelasi tata, sau numai din aceolasi tata. Asadar, aceasta categorie de mostenitori nu este fixa, ci mobila.

Gentiles constituie persoanele care sunt chemate la succesiune in parti egale datorita lipsei primelor doua categorii de mostenitori.

2.Succesiunea legala reglementata de dreptul pretorian

Catre sfirsitul republicii erau cunoscute patru categorii de mostenitori pretorieni, respectiv: bonorum possessio unde liberi, bonorum possessio unde legitimi, bonorum possessio unde cagnate, bonorum possessio unde vir et uxor.

Bonorum possessio unde liberi constituie categoria de mostenitori formata din sui heredes, persoane luate in calitate de descendentii si, deci, rude de sange ale defunctului, care suferind o capitis deminutio au pierdut drepturile succesoriale conform dreptului civil.

10. Emil Molcut: op. cit. p. 137-138.

Succesiunea legala reglementata de dreptul imperial

Imparatii romani , fie direct prin constitutii , fie indirect prin senatusconsulte au mers mai departe pe drumul trasat de pretor largind cercul rudeniei de sange.

Astfel , s-au adoptat prin initiativa acestora doua senatusconsulte importante pentru dreptul succesoral roman de la acea vreme , respectiv senatusconsultul Tertulian si senatusconsultul Orfitian.

Senatusconsultul Tertulian acorda un drept de succesiune mamei fata de copiii ei , chiar si nelegitimi , daca erau indeplinite anumite conditii , cum ar fi copiii sa fie sui iuris , deci sa aiba bunuri proprii.

In conformitate cu senatusconsultul Orfitian , aparut in vremea imparatului Marc Aurelius , femeia maritata fara manus , straina fata de copii sai dupa dreptul civil , ii poate chema la succesiune in baza cognatiunii . De asemenea , sint chemati la succesiunea mamei chear si copii nelegitimi.

Cele doua senatusconsulte au avut rolul de a aduce modificari esentiale in sistemul succesoral legislativdupa cum urmeaza:

- simplii cognati devin herezi civili chear dupa dreptul civil
- copii nascuti in afara casatoriei devin herezi civili
- mama , herede civil este exclusa de la succesiunea copiilor

Succesiunea testamentara

1. Testamentul

a) Definitie:

Testamentul este un act formal prin care o persoana numita testator instituie in mod necesar unul sau mai multi succesori , cu scopul ca acestia sa asigure executarea vointei sale dupa moarte.

La origine numai un herede putea fi instituit succesor . Cind erau mai multi herezi , testatorul avantaja pe unii in detrimentul altora . In sarcina lui heredes intra executarea dispozitiilor din testament.

Ulpian denumea testamentul astfel: testamentul este mani-festarea , in conformitate cu legea , a vointei noastre pentru a avea tarie dupa moarte.(11)

Originea cuvintului testament - rezulta din latinescu testari - a lua marturie, a desemna.

Testamentul indeplina si alte roluri, cum ar fi numirea unui tutore sau dezrobirea unui sclav, dar in nici un caz testamentul roman nu a avut vreodata ca rol unic ingrijirea cultului privat.

Cu timpul pentru protectia succesorilor pretorieni s-a creat o exceptie contra succesorilor indicate de dreptul civil. Astfel dreptul lui pater familias de a dispune de bunurile sale prin testament, la inceput a suferit restrictia pentru a asigura chiar contra vointei lor o parte din bunurile anumitor persoane.

11. Teodor Sambreanu : Drept roman .Principii , institutii si texte celebre . Casa de editura si presa 'Sansa-s.r.l.' Buc.1894

Cu timpul testamentul a suferit o interesanta evolutie nu numai in ceea ce priveste solemnitatile sale externe , dar si structura continutului

Forme de testament :

In vechiul drept roman existau trei forme de testament si anume: testamentul calatis comitiis ; testamentum in procinctu ; testamentum per aes liberam.

Testamentul calatis comitiis imbraca forma unei legi votate de catre comitia curiata , de unde se deduce ca la inceput romanii priveau cu o anumita reticenta testamentul , act prin care succesiunea prevazuta in lege putea fi modificata .

Comitiile calate erau intrunite intr-un scop religios , prin ele infaptuindu-se totodata si adoptarea testamentelor . Ele se intruneau de doua ori pe an , respectiv la 24 martie si 24 mai , pentru ca in zilele de 23 ale acestor luni avea loc ceremonia trimbetelor care serveau la convocarea poporului in curii .(13)

Un herald traversa orasul si chema cetatenii in curii . Comitiile jucau un rol de simpli martori sau legislatori , ca marturie a actului solemn.(14)

Testamentul era un vot al comitiilor calate dupa propunerea noului pontif .

In forma initiala , el avea inteles de adrogatiune , fiind un act de completare a familiei , adica facut in lipsa copiilor.

13. *Teodor Sambreanu : op.cit. p.95*

14. *Emil Molcut :op.cit. p.140*

Femeile , care nu aveau acces in comitiile calate nu puteau sa faca testament sub aceasta forma . De asemenea , nici puberii care nu puteau lua parte viata cu caracter religios , rezervata patricienilor , nu puteau face testament si nici institui sub aceasta forma .

Testamentul trebuia sa fie facut cit mai simplu . O declaratie in fata poporului sub arme ;tinea locul formalitatilor prin comitiile calate.

Testamentul in procinctu prezenta dezavantajul ca era accesibil numai militarilor , deci cetatenilor ce aveau virstele cuprinse intre 17 si 46 de ani .

Testamentul per aes et libram reprezenta o aplicatiune a mancipatiunii .

Cel care voia sa faca un act de dispozitie a bunurilor sale dupa moarte - testatorul - transmite prin mancipatiune patrimoniul unei persoane numite emptor familial . Acesta se efectua printr-o vnzare fictiva , insarcinand pe cumparator sa dispuna de bunuri dupa indicatiile lui , incheind asa numitele pacte fiduciare , in care se arata numele succesorului , precum si felul in care sa fie impartite .

Aceasta forma de acte intre vii era accesibila si pentru plebei.

Familiae emptor nu este un herede , el detine doar locul unui herede .

Testatorul putea sa dea dispozitii oral . Romanii nu cunosteau iscalitura moderna , martorii intrebuintind drept pecete un inel ce se aplica in dreptul numelui lui.(15)

15. *Teodor Sambreanu : op.cit. p.96*

Testamentul per aes et libram publicum se numea astfel deoarece numele mostenitorului era comunicat celor prezenti care stiau ca vor fi mostenitori . El era tot o aplicatie a mancipatiunii dar de data aceasta mancipatiunea era deturnata de la scopul ei , deoarece nici unul din efectele sale reale nu se mai produceau . Emptor familiae nu mai devine proprietar al bunurilor mancipate si el declara in mod solemn cu ocazia mancipatiunii ca in baza insarcinarii testatorului bunurile se afla in paza lui , desi le-a cumparat . Testamentul per aes et liberam publicum cuprinde doua acte distincte , respectiv ‘mancipatio’ si ‘nuncupatio’.

Nuncupatio era partea principala a testamentului , mancipatio intervenind numai de forma.

Totusi , strins legate unul de altul ,aceste doua acte trebuiau sa se indeplineasca , adica fara a fi intrrupte de nici un act strain testatorului.

In perioada dreptului clasic apar noi forme de testament :

- testamentul noncupativ - era actul care se infaptuia sub forma unei declaratii , nuncupatio ; pronuntate cu voce tare in prezenta a sapte martori prin care face sa se cunoasca numele heredului si ultimile sale acte de vointa . Aceasta forma de testament se folosea de catre cei care nu aveau timp sa-si scrie testamentul , fiind surprinsi de apropierea mortii si totodata pentru cei ce nu cunosteau carte .

- testamentul pretorian - consta intr-un in scris care purta sigilii a sapte martori in care gasim ramasite de la testamentul per aes et libram.(16)

16. *Teodor Sambreanu : op.cit. p.97*

Pretorul abandoneaza actul sub forma mancipatiunii , devenit fara continut juridic . Testamentul se reduce numai la un in scris cu sapte peceti ale martorilor.

Pretorul a transformat pe emtori familiae in martori alaturi de cei cinci necesari pentru procesul de mancipatiune .

Testamentul militar nu presupune vreo conditie de forma . El putea fi facut oricum cu conditia din partea testatarului , care trebuia sa fie clar exprimata .

Mai tirziu , in perioada dreptului imperial , apar noi forme de testament specifice acestei perioade :

- testamentul civil in forma orala - manifesta vointa testatarului , clar exprimata verbal fata de martori , cinci la inceput apoi sapte .

- testamentul in forma scrisa - nu se mai executau pe table de ceara ci erau scrise pe papirus si pergament . Testamentul se putea prezenta martorilor , infasurat sub forma unui sul , atit cit este scris , ca numele si pecetile lor in subscriptio sa fie puse in reliqua parte , fara ca ei sa vada continutul. (17)

Pentru ca testamentul sa fie valabil nu era necesar sa fie incrisa o anumita data .

Intre timp au aparut si alte forme de testament ca testamentul olograf - recunoscut de Valentin al III , trebuia sa fie scris in totalitate de testatar .

17. Teodor Sambreanu : op.cit. p.97

Testamentul public a fost recunoscut ca o constitutie a lui Teodosiu si Honariu la 413 i.e.n. (18)

- testamentul public esre o declaratie verbala facuta inaintea autoritatilor judecatoresti sau municipale , in urma careia se inchee un proces verbal .

- testamentul principi obligatum , era scris si apoi remis pentru pastrare in cancelaria imperiala . Acesta era folosit de personalitatile de baza ale imperiului .

- testamentul exceptional este acela facut in conditii speciale , cind testatarul era in imposibilitate de a vorbi , auzi sau vedea . Astfel pe timpul lui Iustinian a aparut testamentul orbilor , care spre deosebire de alte forme de testament , trebuia scris nu de un martor ci de un tabularnes , ofiter public al cetatii , iar continutul actului de testament trebuia adus la cunostinta si martorilor .

- testamentul surdo-mutilor era actul prin care acestea trebuiau sa-si scrie singuri testamentul . La tara , unde gradul de instruire era

mai scazut , era de ajuns ca la intocmirea actului sa fie prezenti cinci martori.

Pe parcurs , s-au facut derogari in favoarea militarilor , astfel incit Caesar si apoi Traian le-au dat un caracter permanent .

testamentul militar putea fi intocmit oricum , numai sa poata fi aprobat . El era valabil atita timp cit se gasea cineva sub arme sau un an dupa ce a fost eliberat printr-o misiie a hortesa .(19)

18. *Mihai Vasile Jakota : op.cit. p.523*

19. *Emil Molcut : op.cit. p.142-143*

Capacitatea testamentara

Testamenti factio desemneaza capacitatea unei persoane de a-si face testamentul sau , de a fi martor la intocmirea unui testament , precum si capacitatea de a veni la succesiune in calitate de succesor sau legat . Testamenti factio reprezinta calitatea de a lua parte sub orice forma la un testament , de a avea un legat , de a fi insarcinat cu o tutela si chear de a fi martor la facerea testamentului . Pentru aceasta se cere o capacitate de fapt, respectiv de a manifesta o vointa oral sau in scris .

In acest caz distingem : testamenti factio activa si testamenti factio pasiva .

Testamenti factio activa este rezervat numai cetatenilor romani .

Peregrinii nu puteau face un testament sub forme romane . Ei intrebuintau formele dreptului pretorian .

Pentru ca cineva sa poata face un testament , trebuie sa fie persoana sui-iuris . Un alieni-iuris nu avea un patrimoniu .

O femeie libera putea face un testament per aes et libram . Una ingenua isi putea face un testament daca isi crea o situatie similara , realiza coemptio cu un barbat de obicei batrin , intovarasita cu un pact de fiducie , ca sa o manumiseze . Femeia se dezlega de raporturile sale de familie , iar cel ce o manumiza , tutorele sau fiduciar , nu avea interes la averea familiei ca sa nu o autorizeze. (20)

20. *Emil Molcut : op.cit. p.145*

Odata cu imparatul Hadrianus , femeile puteau face testament cu autorizarea tutorelui . Cind tutorii femeilor au disparut , ele au avut capacitatea de a face testament .

Testamentul facut de un inamic era un testament realizat de un sclav , deci nu era valabil , nici chear a captivului ce se intoarce acasa . Raminea valabil insa testamentul facut inainte de captivitate .

Testamentio factio pasiva - constituia posibilitatea cuiva de a putea fi instituit intr-un testament , pentru care se cerea o capacitate speciala . Nu au aceasta calitate speciala unele persoane care nu pot face testament astfel :

- fii de familie care nu aveau un peculium castrense . Cazul obisnuit era ca herede sa fie instituit propriul fiu al testatorului

- se putea institui apt sclavul propriu , cit si sclavul altcuiva . Cind se instituia sclavul propriu trebuia sa i se dea in acelasi timp si libertatea .(21)

Peregrinii nu puteau fi instituiti . Puteau insa instituiti latini . Nu putea fi instituita o persoana care incalca anul de doliu . Nu putea fi instituita o persoana incerta , de exemplu acela ce va veni primul la inmormintare .(22)

Persoanele incerte - postum , persoane nascute dupa facerea testamentului au utut fi instituite.

21. *Stefan Cocos : op.cit. p. 142*

22. *Emil Molcut : op.cit. p. 145-146*

Martorii trebuie sa fie capabili , sa aiba testamenti factio . Nu pot fi martori cei ce nu inteleg actul , respectiv impuberii , nebunii , mutii , surzii , iar pentru un testament scris nici orbii . Nu pot fi martori femeile , tatal si fratele tatalui , nici heredele , sclavul sau peregrinul .

Martorii trebuiau sa fie rogati , anume chemati pentru a lua parte la facerea unui testament , sa nu vina la aceasta intimplator.

Instituirea si substituirea de mostenitori

Continutul esential al testamentului este heredis institutio, testamenta vimex, instutiones heredis occipint .

Puterea testamentului se trage din instituirea de succesori , fara instituirea de herede nimic din ceea ce e scris in testament nu are valoare . In afara de instituirea de herede , un testament poate contine substitutiuni , exheredari , numiri de tutori , legate, dezrobiri s.a.

Conditiiile de forma ale instituirii .(23)

Instituirea mostenitorului trebuie facuta in termeni imperativi si solemni .

23. Emil Molcut : op.cit. p. 146-147

Daca in dreptul clasic formule solemne ale instituirii erau inca respectate , incepind din epoca imparatului Constantin , ele au incetat sa mai fie obligatorii.

Ulpianus afirma ca testamentul se facea oral , aratind cu degetul pe care-l dorea ca succesor .

Vointa testatarului nu trebuie sa fie viciata nici de eroare , nici de violenta sau dol , astfel de testamente sint nule .

Conditii de fond a instituirii : sint exprimate in cele doua principii ce guverneaza materia succesiunii ereditare :

1. Nimeni nu poate muri in parte cu testamentul , si in parte fara testament .

2.O data herede - pentru totdeauna herede .

Tipuri de instituirii :

Testatarul poate numi un herede sau mai multi . Atunci cind se numeste un herede el are vocatia la intreaga succesiune , chear si in cazul cind i se indica doar o cota-parte .

Rezulta ca nu este permisa instituirea de succesori numai pentru o parte de succesiune .

In virtutea celui de-al doilea principiu , nu era admisa instituirea pina la un anumit termen . In situatia in care testatarul numea mai multi herezi , existau urmatoarele ipoteze :

- sau nu se indica partile cuvenite si succesiunea e impartita in parti egale

- sau se indica la toti si atunci primeau cota diferita . In acest caz era obiceiul ca succesiunea sa se devida in douasprezece uncii .

- sau sa indice partile respective pentru o parte din el si atunci succesiunea se imparte intre cei numiti . (24)

24.Emil Molcut : op.cit. p.147

Modalitati de instituire . Actele juridice pot fi afectate de trei modalitati . Succesiunea este dominata de ideea - odata mostenitor , mostenitor pentru totdeauna . Nu se poate , de asemenea , ca cineva sa fie succesor pina va veni corabia din Asia si apoi sa inceteze de a mai fi . Odata devenit succesor , el ramine succesor .

Substituirea de mostenitori . Reprzinta o numire de herede subdiviara sau, mai bine zis o numire conditionata de soarta altuia care are prioritate . Romanii recunosteau trei forme de substituire : substitio vulgaris , substitio pupilaris , substitio quasi pupilaris .

Substitio vulgaris - este substituirea vulgara realizata pentru orice herede . Aceasta semnifica in substituirea unuia sau mai multor succesori in locul succesorului instituit .

Substitio pupilaris - substituirea pupilara care se realizeaza pentru fii .Se indica o persoana care sa vina la succesiune in locul succesorului instituit , daca acesta din urma ar fi murit inaintea pubertatii .

Substitio quasi pupilaris - constituia substituirea quasi pupilara care se realizeaza prin numirea de catre testatar a unui succesor ,pentru descendentul sau lipsit de minte - menti captu .

Deschiderea testamentului

Deschiderea testamentului - la inceputul imperiului era o operatiune privata . In sec.VI e.n. , imparatul Augustus stalileste un impozit pe succesiune .

Pina la inceputul imperiului , deschiderea testamentului era o operatiune privata . In sec. Al IV-lea e.n. , imparatul Augustus emite o lege , conform careia , rudele apropiate si cei care primeau 100 000 sestreti erau scutiti de acest impozit . Mai tirziu , imparatul Caracalla a dublat impozitul si a suprimat scutiurile , exstinzindule in intreaga lume romana .

Pentru perceperea taxei , orice detentor a unui testament trebuia sa-l prezinte autoritatilor pentru a fi deschis in termen de cinci zile de la moartea testatorului.

Restrictii la libertatea de a testa

Existau restrictii de ordin formal , material , real.

Restrictii de ordin formal obligau testatarul de ai institui pe sui sai , sau de ai deshereda. Aceasta reprezenta un drept formal al heredes sui-lor de a fi mentionati in testament sau de a fi trecuti sub tacere.

In literatura de specialitate nu se face referire decit enumerativ cu privire la restrictiile de ordin material , la libertatea de a testa a unei persoane.

Acceptarea succesiunii

Dobindirea succesiunii presupune o anumita atitudine subiectiva din partea succesorilor , in functie de felul mostenirii care se deschide.

1. Categoriile de mostenitori ce pot dobindi o mostenire. Au existat trei categorii de mostenitori :

a) Heredes sui et necesarii erau mostenitorii siliti sa vina la mostenire, deoarece nu puteau renunta la succesiune. Odata aceasta deschisa in favoarea lor , le revenea pe deplin drept , fara ca acestia sa-si manifeste vointa intr-un mod oarecare.

b) Heredes necesarii erau sclavii instituiti prin testament. Ei de asemenea nu puteau refuza succesiunea care le revenea pe deplin drept.

c) Heredes extranei erau voluntari , cea de a treia categorie de mostenitori , care nu se afla sub puterea lui pater familias. Ei nu erau herezi siliti , deci ei trebuiau sa-si manifeste vointa.

2. Modurile de acceptare a succesiunii.

Potrivit dreptului civil , se poate accepta succesiunea in trei moduri :

a) Cretio - mod de acceptare a succesiunii si se realizeaza printr-o declaratie facuta in fata martorilor.

b) Pro heredes gestio este actul din care rezulta ca heredele accepta succesiunea , desi nu s-a pronuntat expres in acest sens.

c) Nuda voluntas - o declaratie de acceptare expresa , dar nesolemn. Intrucit , prezinta multiple avantaje , acest mod de acceptare a succesiunii s-a generat pe scara larga.

3. Conditiiile acceptarii.

Deoarece prin acceptarea succesiunii se puteau aduce heredelui nu numai avantaje materiale , dar si datorii pe care acesta trebuie sa le suporte , s-a luat masura ca numai acei ce au capacitate de a se obliga sa poata face o declaratie de acceptare a succesiunii. Trebuie indeplinite urmatoarele conditii :

- existenta capacitatii de a se obliga. In acest sens fiii de familie sau sclavii nu puteau face o acceptare a succesiunii fara autorizarea lui pater familias

- ius capiendi , constituia o alta conditie care consta in dreptul de a culege o mostenire. Aceasta a fost creata de catre imparatul Augustus prin lex Iulia si lex Papia Peppaea

- pars nuptiaria , constituia conditia prin care femeile intre 25 si 60 de ani trebuiau sa traiasca in regimul casatoriei
- pars caducaria , constituia conditia de incapacitate totala sau partiala de a dobindi o mostenire dupa cum cei instituiti erau celibes - adica necasatoriti sau casatoriti dar fara copii.

4.Efectele acceptarii

In urma acceptarii succesiunii se producea confusio - confuziunea dintre bunurile patrimoniale ale defunctului cu cele ale heredelui mostenitor.

Efectele acceptarii succesiunii erau de doua categorii , respectiv efectul general rezultat in urma confuziunii , si efectul special de dobindire a proprietatii asupra bunurilor succesoriale.

Efectul general. Mostenitorul va raspunde de toate datoriile difunctului , chear daca acestea vor depasi activul succesoral.

De aceea in scopul protejarii mostenitorilor necesari de efectele lui confusio , pretorul a creat ius abstinenti - dreptul de a se abtine , drept prin care herezii nu erau obligati sa-i plateasca pe creditorii difunctului numai in limitele actului succesoral. Totusi confuziunea patrimoniilor poate afecta si interesele creditorului defunctului , daca herezii mostenitori sint insolvabili. De aceea pretorul a luat masurile de protectie a acestora - adica ceapararea bunurilor difunctului , de cele a mostenitorilor , creditorii difunctului putindu-si valorifica drepturile de creanta , din actul succesoral , inaintea altor creante.

Efectul special consta in dobindirea proprietatii asupra bunurilor succesoriale mortis causa - pentru cauza de moarte , dobindirea bunurilor in universalitatea lor

La aceasta cauza se refera doua aspecte :

- in cazul creantelor si datoriilor provenite de la difunct , acestea se divid intre mostenitori de drept deplin
- mostenitorii sint obligati sa aduca la masa succesorală toate bunurile care le-au primit in timpul vietii lui pater familias.